

CHO'LPON SHE'RIYATIDA ISTIQLOL VA MA'RIFAT G'OYALARI

To'yliyeva Sevara Erkin qizi

Termiz davlat universiteti 2-bosqich talabasi

E-mail: tuyliyevasevara@gmail.com

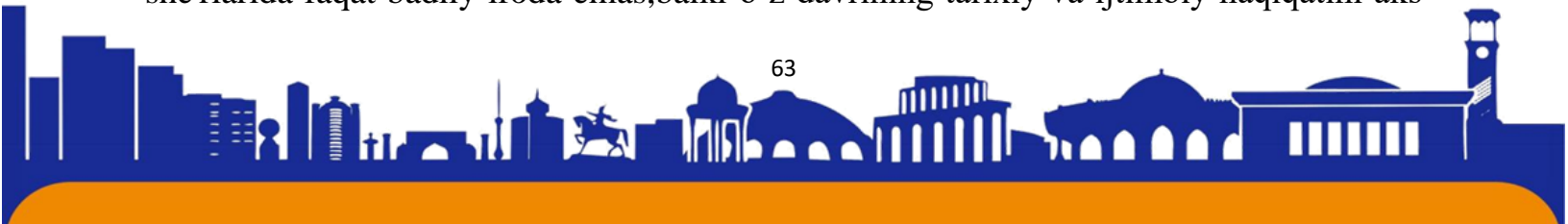
ANNOTASIYA: Ushbu maqolada XX asr o'zbek adabiyotining zabardast namoyondalaridan biri, millat fidoyisi bo'lgan Abdulhamid Cho'lponning she'riyatida namoyon bo'lgan istiqloqparvarlik va ma'rifatparvarlik g'oyalari tahlil qilinadi. Ozodlik, uyg'onish va milliy o'zlikka qaytish g'oyalari yoritiladi. Maqolada Cho'lpon she'riyati orqali milliy uyg'onish ruhining qanday ifodalanganiga e'tibor qaratiladi. "Go'zal Turkiston", "Bahorni sog'indim", "Xalq", "Ko'ngil" kabi she'rlar misolida Cho'lponning badiiy obrazlari, tarixiy haqiqatga munosabati va erkinlik ruhini tarannum etish mahorati ko'rsatib beriladi. Maqola Cho'lponning ijodida xalqni uyg'otish, milliy ongini shakllantirish, istiqloq va ma'naviy erkinlikni targ'ib qilishga bo'lgan intilishini yoritadi

KALIT SO'ZLAR: Cho'lpon istiqloq, ma'rifat, uyg'onish, millat, ozodlik, she'riyat, jadidchilik, ma'rifatparvarlik, milliy istiqloq, o'zbek she'riyati, erkinlik, ozodlik g'oyasi, mustamlakachilik, shoirning missiyasi, millat ruhiyati, bahor timsoli, ma'naviy uyg'onish.

Kirish:

O'zbek adabiyotida millat ruhini, ozodlik istagini, va ma'rifatparvarlik ruhiyatini chuqur ifoda etgan ijodkorlardan biri - Cho'lpondir. U XX asr boshlarida vujudga kelgan jadidchilik harakatining yetuk vakili sifatida milliy istiqloq va ma'rifat g'oyalarini she'riyatda kuchli badiiy obrazlar orqali ifodaladi.

Cho'lpon uchun she'r bu yurak ohangi, vijdon sadosi, xalq dardining ifodasidir. U so'zda seyr yaratgan ijodkor. Uning "Buzilgan o'lkaga" "Xalq" "Vijdon erki" singari she'rlarida faqat badiiy ifoda emas, balki o'z davrining tarixiy va ijtimoiy haqiqatini aks

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-7

ettirgan. Cho‘lpon she‘riyatining mohiyatini tushunish uchun ,avvalo, uning o‘tmishini, tarixini, shaxsiyatini chuqur anglash zarur. U jadid adabiyoti vakili sifatida xalqni uyg‘otish, g‘animlardan qutqarish yo‘lida milliy ongini o‘stirish va istiqlol sari yetaklashni asosiy burch deb bildi. Va bu yo‘ldan faqat oldinga qadam tashladi. Qo‘rmasdan o‘z she‘rlarida erkinlik, va ozodlik istagi, qullikka qarshi narozilik, mustamlakachilik zulmiga qarshi isyon ohangi yaqqol seziladi. Bu ohangni esa "Go‘zal Turkiston" she‘rida ham ko‘rishimiz mumkin.

Ol bayrog‘ingni qalbing uyg‘onsin,

Qullik asorat barchasi yonsin.

Qur yangi davlat, yovlar o‘rtansin,

O‘sib Turkiston qadding ko‘tarsin,

Yayrab, yashnab o‘z vataning gul bog‘larida.

Bu misralarda shoir millatni uyg‘onishga, o‘zligiga qaytishga da‘vat etadi. Cho‘lponning istiqlol g‘oyasi nafaqat siyosiy ozodlik, balki ruhiy, ma‘naviy erkinlikni ham o‘z ichiga oladi.

Cho‘lpon jadid ma‘rifatining faol shaxslaridan biri edi. U xalqni jaholatdan, e‘tiqodsizlikdan, ma‘naviy qullikdan qutqarishning yagona yo‘li - bu ilm, ma‘rifat va erkin hayot deb bilgan. Kuz qo‘ynida turgan shoir "Bahorni sog‘indim" deydi. Bahor shunchaki fasilgina emas, balki majoziy ma‘no ham kasb etadi. Shoir uchun mustamlakachilik davri go‘yo kuz izg‘irin kabi bo‘lsa, bahor istiqlol va porloq istiqbol haqidagi yaxshi niyatlanilgan anglatadi.

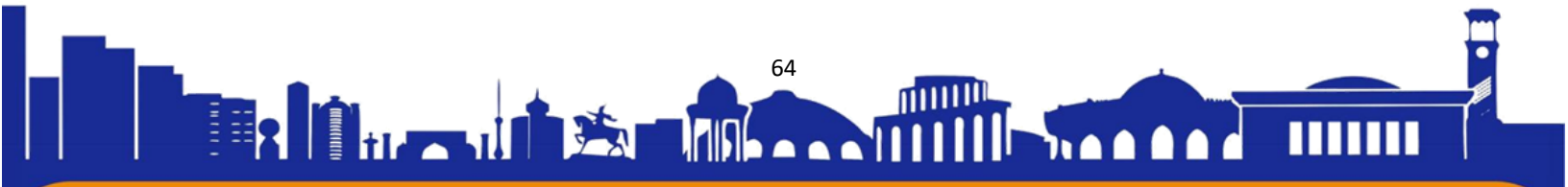
"Bahorni sog‘indim"

Bahorni sog‘indim, bahorni...

Ko‘rganda yerlar, olamlar to‘la qorni.

Qor...qor-

Zaharli ninalar kabi

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-7

Ko‘zlarga qarab oqar...

Qaydasiz, qaydasiz

Latif siynalar kabi

Dalalarga singgan bahor?

Ushbu she‘rdan ham shoir o‘z his tuyg‘ularini to‘kib yozganiga guvoh bo‘ldik.

"Xalq" she'rida shoirning yurt ozodligi haqidagi yorug‘ o‘ylari ham o‘z ifodasini topgan.

Xalq istagi - ozod bo‘lsin bu o‘lka,

Ketsin uning boshidan ko‘lanka.

Bir qo‘zg‘alur, bir ko‘pirar, bir qaynar,

Bir intilur, bir hovliqar, bir o‘ynar.

Yo‘qlikni-da ochlikni-da yo‘q etar,

O‘z yurtini har narsaga to‘q etar...

Bu misralarda shoir nafaqat shaxsiy kechinmalarni, balki milliy orzularni aks ettirgan. Bu Cho‘lpon she'riyatining asosiy ruhini tashkil etadi. Xalqni uyg‘otish, unga yo‘l ko‘rsatish, va ozodlik sari yetaklashdir. "Ko‘ngil" she'ri ushbu she'r Cho‘lponning otashin ruhi aks etgan. U ko‘ngilga qarata murojaat qilib, o‘zini qiynayotgan barcha savollarni beradi, dil dardlarini bayon etadi hamda uni hamisha ozod va hur bo‘lib qolishga chorlaydi.

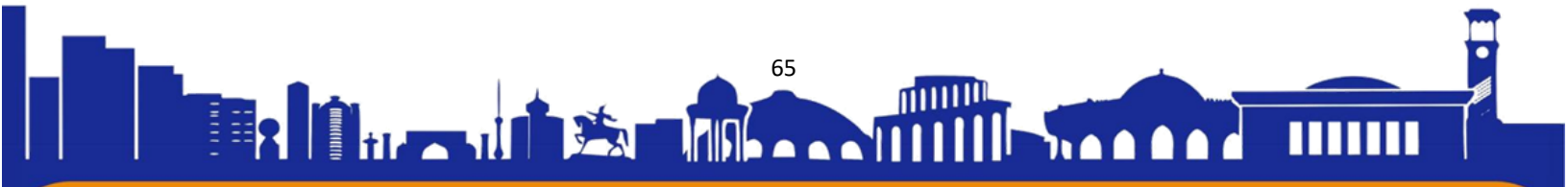
Ko‘ngil, sen munchalar nega

Kishanlar birla do‘stlashding?

Na faryoding, na doding bor,

Nechun sen muncha sustlashding?

Cho‘lpon o‘z she'rlari va harakatlari bilan so‘ngi nafasigacha xalqni hurlikka, ozodlikka da'vat etdi.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-7

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam Cho'lponning she'riyatida istiqlol va ma'rifat g'oyalari chuqur aks etgan. U faqat shoir emas, balki millatning fidoyisi, azob-uqubatlarda ham orzu bilan yashagan ruhiy yetakchidir. Uning she'rlari bugun ham O'zbek yuragida vatan, til, millat va ozodlik haqidagi tuyg'ularni uyg'otishda davom etmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdulhamid CHO'lpon Binafsha Toshkent "Adabiyot" 2021
2. Quronov D. " Ilk avval ko'zimni ishq bilan ochdim... ."/ CHO'lpon. SHE'rlar.- T.: Akademiknashr, 2021
3. Ozod Sharafiddinov CHO'lponni anglash Toshkent "Yozuvchi" nashriyoti 1994
4. Bahodir Karimov. CHO'lpon va tanqid. Adabiyot 2004

